

ปัญหาการถอนคำร้องทุกข์กับอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 ศึกษากรณี : ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ระหว่างพนักงานอัยการอุทธรณ์ ฎีกา

นายสิทธิชัย ยิ้มแย้ม *

Sittichai Yimyam

อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธุ์ **

Ajarn Dr.Jirawut Lipipun

บทคัดย่อ

ในประเทศไทยได้แบ่งประเภทความผิดอาญาไว้ 2 ประเภท คือ ความผิดอาญาต่อแผ่นดินกับความผิดอันยอมความได้ โดยความผิดแต่ละประเภทมีแนวความคิดพื้นฐานที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะความผิดอันยอมความได้ที่มีหลักความคิดพื้นฐานเรื่องความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับผลกระทบโดยตรง ส่วนความเสียหายที่เกิดขึ้นกับรัฐเป็นเพียงโดยอ้อมเท่านั้น ส่งผลให้ผู้เสียหายสมควรเข้ามามีบทบาทในการกำหนดความเป็นไปของคดีได้ ไม่ว่าจะเป็นการเริ่มต้นคดี การยุติคดี หรือมอบหมายให้รัฐเป็นผู้ดำเนินคดีแทน แต่อย่างไรก็ตามหากข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในการทำนองว่าการเริ่มต้นคดีอย่างคดีอาญาต่อแผ่นดิน หลักการพื้นฐานในเรื่องความเสียหายย่อมแตกต่างออกไป โดยรัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้ความจริงแท้อันเป็นความยุติธรรมตามเนื้อหา คือ เป้าหมายประการแรกในคดีอาญา ส่วนบทบาทของผู้เสียหายต้องอยู่ในระดับรองเท่านั้น ซึ่งแม้ผู้เสียหายจะแสดงเจตนายุติคดีโดยการถอนคำร้องทุกข์ก็ไม่ทำให้เกิดเงื่อนไขระงับคดีแต่อย่างใด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการดำเนินคดีตามประเภทของความผิดมีความสำคัญอย่างยิ่งตามเหตุผลที่กล่าวไปข้างต้น โดยสารนิพนธ์นี้มุ่งศึกษาปัญหาการที่พนักงานอัยการเริ่มต้นฟ้องคดีอาญาต่อแผ่นดิน แต่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.) มาตรา 192 วรรคสอง และวรรคสาม ซึ่งเมื่อคำพิพากษายังไม่ถูกกลับแก้ไข เปลี่ยนแปลงโดยศาลลำดับชั้นสูงกว่า ต้องถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว และเมื่อคำพิพากษาของศาลล่างขัดแย้งกับการฟ้องคดีตั้งแต่เริ่มต้นคดีของพนักงานอัยการ ย่อมเป็นเหตุให้ต้องมีกลไกการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำพิพากษาตามหลักการแบ่งแยกอำนาจฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาออกจากกัน

แต่อย่างไรก็ตาม การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.) ให้อำนาจผู้เสียหายโดยกำหนดกรอบเพียงกว้าง ๆ ว่าในความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายย่อมมีอำนาจในการระงับคดีได้จนกว่าคดีถึงที่สุด ย่อมก่อให้เกิดปัญหากรณีที่พนักงานอัยการเริ่มต้นคดีอย่างความผิดต่อแผ่นดิน แต่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ที่ทำให้การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายไม่อาจดำเนินต่อไปได้ หากผู้เสียหายแสดงเจตนายุติคดีโดยการถอนคำร้องทุกข์ระหว่างคำพิพากษาของศาลล่างยังไม่ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง ดังนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ และหลักการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจระหว่างองค์กร สมควรจำกัดสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อไม่ให้ใช้สิทธิไปในทางขัดกลไกตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กร ทั้งนี้ หากปรากฏในชั้นที่สุดว่าเป็นคดีความผิดอันยอมความได้ จำต้องกำหนดมาตรการพิเศษในการแก้ไขเยียวยาให้ผู้เสียหายและจำเลยจากการที่รัฐจำกัดสิทธิในการยุติคดีตามที่กล่าวไปข้างต้นเพราะเป็นการบริหารประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ของปัจเจกชนได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นการมุ่งประโยชน์ในทางด้านใดด้านหนึ่ง จนเป็นการลดทอนคุณค่าทางด้านใดด้านหนึ่ง เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.) ที่ว่าด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ในขณะที่รัฐต้องไม่กระทำการใดที่กระทบต่อสิทธิเสรีของปัจเจกชนเกินสมควร โดยคำนึงถึงความยุติธรรมเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: ประเภทคดี, เป้าหมายคดีอาญา, ถอนคำร้องทุกข์

Abstract

In Thailand, criminal offenses are categorized into two types: non-compoundable offenses and compoundable offenses. Each type of offense is based on a different underlying concept. Specifically in the case of compoundable offenses which focus on the direct harm suffered by the injured person. The damage caused to the state is only indirect, leading to the injured person being justified in taking an active role in determining the course of the case, whether initiating it, terminating it, or delegating its prosecution to the state. However, if the facts change in a manner that involves initiating a case such as a criminal case against the state, the fundamental principles regarding damages naturally differ. In such cases, the state must take an active role in investigating the facts to uncover the truth, which serves as the substantive justice that is the primary goal in criminal cases. The role of the injured person, in this context, becomes secondary. Even if the injured person expresses intent to terminate the case by withdrawing the complaint, it does not create a condition that would lead to the termination of the case.

Thus, this highlights the importance of the legal process based on the type of offense. This thematic paper focuses on the issue where prosecutors initiate cases as offenses against the state, but the trial court or appellate court adjudicates them as compoundable offenses under Section 192, paragraphs two and three. As long as the judgment has not been reversed, amended, or altered by a higher court, the case must be treated as a private offense. When the judgment of the lower court conflicts with the initial prosecution by the prosecutor, it is essential to establish the mechanisms to review the legality of the judgment based on the principle of separation between prosecution from adjudication powers.

However, the Criminal Procedure Code grants the injured person authority within a broad framework, stipulating that in compoundable offenses, the injured person has the power to terminate the case until it reaches a final judgment. This creates issues in cases where the prosecutor initiates the case as an offense against the state, but the trial court or appeal court judges it as a compoundable offense. This can hinder the review of the legality of the judgment if the injured person expresses the intent to terminate the case by withdrawing the complaint before the lower court's decision is reversed or amended. Therefore, to protect the public interest

and uphold the principle of checks and balances between institutions, it is appropriate to limit the rights of the injured person and the defendant for a certain period to prevent the exercise of those rights from undermining the mechanisms of institutional checks and balances. If it is ultimately determined that the case involves a compoundable offense, special measures must be established to provide remedies for the injured person and the defendant, addressing the state's restriction of their right to terminate the case as mentioned earlier. This approach strikes an appropriate balance between the public interest and individual rights, avoiding an excessive focus on one at the expense of the other. It aligns with the principles of Criminal Procedure Code, which aim to bring offenders to justice while ensuring that the state does not infringe upon individual freedoms beyond what is reasonable, with justice being the primary consideration.

Keywords: Type of Case, the Goal in Criminal Case, Complaint Withdrawal

1. บทนำ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหลักการพื้นฐานของดำเนินคดี คือ หลักการตรวจสอบ (Examination Principle) โดยมีองค์กร 3 องค์กรมีหน้าที่ในแต่ละขั้นตอน คือ องค์กรตำรวจทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน องค์กรอัยการทำหน้าที่ฟ้องร้อง และองค์กรศาลทำหน้าที่พิจารณาพิพากษา โดยแต่ละองค์กรมีหน้าที่ร่วมกันค้นหาความจริงแท้ในคดีและตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน (Check & Balance) อันเป็นหลักการพื้นฐาน ดังนี้ แม้ประเทศไทยได้แบ่งประเภทความผิดอาญา 2 ประเภท คือ ความผิดอาญาแผ่นดิน และความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัว อันส่งผลให้ขั้นตอนการเริ่มต้นคดีเป็นไปตามประเภทของคดีนั้น ๆ ไม่ว่าขั้นตอนการไต่สวนก่อนฟ้องเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี แนวความคิดที่ปัจเจกชนเป็นผู้เสียหายโดยตรงที่สมควรมีอำนาจกำหนดทิศทางของคดีไม่ว่าจะอยู่ในขั้นตอนใด ส่วนรัฐเป็นเพียงผู้ดำเนินการแทนเท่านั้น ในทางกลับกันหากเริ่มต้นแบบคดีอาญาต่อแผ่นดิน ขั้นตอนต้องดำเนินไปอย่างคดีอาญาแผ่นดินเช่นเดียวกันจนเสร็จสิ้นกระบวนการ ดังนั้น การที่พนักงานอัยการเริ่มต้นในความผิดฐานหนึ่งซึ่งมีความผิดต่อแผ่นดินย่อมเปรียบเสมือนประทับตราชั้นหนึ่งว่าเป็นเรื่องสาธารณะ ส่วนการที่ศาลพิจารณาเห็นว่าเป็นความผิดอันยอมความได้อาศัย ป.วิ.อ. มาตรา 192 ย่อมมีเหตุผลที่จะทำให้องค์กรอัยการทำการตรวจสอบผลคำพิพากษาว่าถูกต้องหรือไม่ อย่างไร เพื่อดำเนินการใช้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ต่อไป อันแสดงได้ว่ากระบวนการยังไม่เสร็จสิ้นไปตามผลคำพิพากษาแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อคำพิพากษายังคงอยู่ ไม่ถูกกลับ แก้ไข เปลี่ยนแปลงโดยศาลสูง ย่อมทำให้ผู้เสียหายกลับมีอำนาจในการระงับคดีของพนักงานอัยการ รวมทั้งการงดการบังคับของคำพิพากษาได้¹ โดยการถอนคำร้องทุกข์ในความผิดอันยอมความได้ จึงเห็นได้ว่าการใช้สิทธิลักษณะนี้ เป็นการขัดต่อหลักการตรวจสอบถ่วงดุล แม้จะชอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา 126 อันเป็นเป้าหมายคดีอาญาประการแรก คือ ความยุติธรรมตามรูปแบบ แต่กลับขัดแย้งกับเป้าหมายคดีอาญาประการที่สอง คือ ความยุติธรรมตามเนื้อหา อันทำให้เกิดปัญหาตามที่กล่าวไปข้างต้น

2. แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการถอนคำร้องทุกข์กับอำนาจศาลตาม ป.วิ.อ. มาตรา 192

2.1 แนวความคิดในการดำเนินคดีอาญา

แนวความคิดในการดำเนินคดีอาญาสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยซึ่งการดำเนินคดีอาญาถือว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยรูปแบบหนึ่ง ดังนี้ จากแนวความเชื่อดังกล่าว จึงกำหนดผู้มีหน้าที่ดำเนินคดีอาญาออกได้ 2 กรณี ได้แก่ ประการที่หนึ่งแนวคิดที่รัฐเท่านั้นมีหน้าที่คุ้มครองสังคม คือ สมาชิกในสังคมได้สละอำนาจในการดำเนินคดีให้แก่ตัวแทนของตน คือ “รัฐ” ในการรักษาความสงบสุขของสังคม รัฐจึงเป็นผู้ผูกขาดอำนาจในการรักษาความสงบสุขแต่เพียงผู้เดียว และประการที่สองแนวคิดที่ประชาชนมีหน้าที่คุ้มครองสังคม คือ ประชาชนทุกคนมีหน้าที่ในการรักษาความสงบของสังคม ในฐานะ

¹ วิภาส สรรักษ์, ปัญหาการถอนคำร้องทุกข์ในกำหนดระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์และการยื่นฎีกา, (กรุงเทพฯ : สถาบันนิติวัชร์, 2565)

เป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรงหรือโดยอ้อม ย่อมสามารถดำเนินคดีได้ ไม่ผูกมัดกับการฟ้องคดีของพนักงานอัยการเท่านั้น

2.2 หลักการแบ่งประเภทความผิด

การแบ่งประเภทของความผิดสะท้อนแนวความคิดในการกำหนดความผิดทางอาญาของแต่ละสังคม โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านการกระทำ ด้านจารีตประเพณี ด้านสถาบันครอบครัว โดยประเทศไทยปรากฏหลักฐานตั้งแต่ยุคกฎหมายตราสามดวง กฎหมายอาญา ร.ศ.124 และพัฒนาจนถึงประมวลกฎหมายอาญาที่บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยคงหลักการเดิมที่ให้สิทธิของผู้เสียหายควบคู่กับสิทธิพนักงานอัยการ โดยแบ่งประเภทความผิดได้ 2 ประเภท ได้แก่ ความผิดอันยอมความได้ และความผิดต่อแผ่นดิน ซึ่งแต่ละประเภทตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดเรื่องประโยชน์สาธารณะหรือปัจเจกชน หากความผิดฐานใดกฎหมายมองว่าก่อให้เกิดความเสียหายต่อปัจเจกชนโดยตรง รัฐได้รับผลกระทบเพียงโดยอ้อมเท่านั้น กฎหมายจะบัญญัติเป็นความผิดอันยอมความได้ที่มุ่งให้คู่กรณีเจรจาทกลงกันมากกว่าที่จะบังคับโทษทางอาญา อันส่งผลให้ปัจเจกชนมีอำนาจกำหนดความเป็นไปของคดีได้² ไม่ที่จะเป็นการถอนฟ้อง ถอนคำร้องทุกข์ ยอมความกัน และการที่พนักงานอัยการฟ้องคดีเปรียบเสมือนผู้แทนของปัจเจกชนเท่านั้น

2.3 หลักการร้องทุกข์และถอนคำร้องทุกข์

ด้วยทฤษฎีเหยื่ออาชญากรรมได้รับการยอมรับมากขึ้น การดำเนินคดีอาญาไม่ใช่เรื่องเฉพาะรัฐกับผู้กระทำผิดเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดินหรือความผิดอันยอมความได้ จึงมีการผลักดันบทบาทของเหยื่อไม่ที่จะเป็นการฟ้องคดีโดยอ้อม การฟ้องคดีบางฐานความผิดได้ การเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ การขอให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากการกระทำความผิด เป็นต้น โดยการร้องทุกข์ถือเป็นบทบาทของเหยื่ออาชญากรรมรูปแบบหนึ่งอันเป็นเงื่อนไขให้อำนาจให้การดำเนินคดีในคดีที่รัฐเป็นผู้แทนผู้เสียหายฟ้องคดีอันยอมความได้ อันแสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายมีบทบาทในการกำหนดความเป็นไปของคดีความผิดประเภทนี้ได้ ในทางกลับกันหากผู้เสียหายเห็นว่าไม่ควรดำเนินคดีต่อไป จึงใช้สิทธิถอนคำร้องทุกข์อันส่งผลให้เงื่อนไขระงับคดีเกิดขึ้น รัฐในฐานะผู้แทนผู้เสียหายฟ้องคดีต้องปฏิบัติตามเจตจำนงค์ของผู้เสียหาย

2.4 หลักการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ

หลักการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ เป็นหลักการที่เกิดขึ้นเพื่อป้องกันองค์กรใดองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมใช้อำนาจเกินขอบเขต ซึ่งกระบวนการยุติธรรมไทยได้แบ่งแยกอำนาจดำเนินคดีให้ 3 องค์กร คือ ตำรวจ อัยการ และศาล แต่ละองค์กรต่างมีหน้าที่ในการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจซึ่งกันและกัน เช่น การออกหมายอาญา การตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้อง การไต่สวนมูลฟ้อง การอุทธรณ์/ฎีกา เป็นต้น เนื่องจากบุคลากรในแต่ละองค์กร

² นิติศาสตร์ไพศาล, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, (คำสอนชั้นปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2502)

อาจใช้อำนาจไปในทางทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออันอาจทำให้กระบวนการยุติธรรมเสียหาย จึงต้องมีการตรวจสอบจากภายในองค์กร และตรวจสอบจากภายนอกองค์กร

2.4.1 การตรวจสอบในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ

อำนาจในการสอบสวน สืบสวนเป็นอำนาจที่สำคัญเปรียบเสมือนการติดกระดุมเม็ดแรกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยในประเทศไทยได้แบ่งแยกอำนาจในการสอบสวนและฟ้องร้องคดีออกจากกัน อย่างเด็ดขาดให้องค์กรตำรวจและองค์กรอัยการเป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาเรื่องสำนวนการสอบสวน ไม่ใช่สำนวนเดียวกัน เพราะระหว่างเส้นทางการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พยานหลักฐานมักจะถูกนำออกจากสำนวนทำให้เป็นอุปสรรคในการค้นหาความจริงแท้ในคดีอาญาการกำหนดกลไกการตรวจสอบเพียงให้พนักงานอัยการพิจารณาสำนวนและมีคำสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมเท่านั้น จึงยังไม่เพียงพอเพราะพนักงานอัยการซึ่งต้องทำหน้าที่ในชั้นพิจารณาสมควรเห็น Crime sense จุดเริ่มต้นเช่นเดียวกัน ทำให้สามารถจัดรูปแบบคดี และรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น³

2.4.2 การตรวจสอบในชั้นพนักงานอัยการ

การสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการกำหนด วิธีพิจารณาความอาญากำหนดกลไกให้ต้องส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมคำสั่งไม่ฟ้องไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้พิจารณาว่าเห็นด้วยกับคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการหรือไม่ หากเห็นฟ้องด้วยคำสั่งดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง แต่หากมีความเห็นแย้ง ต้องส่งสำนวนพร้อมความเห็นแย้งไปยังอัยการสูงสุดเพื่อชี้ขาด จึงเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจระหว่างองค์กรอันเป็นการรับผิดชอบข้ามองค์กร (Accountability)⁴

2.4.3 การตรวจสอบในชั้นศาล

หลักการ “คำพิพากษาต้องสมบูรณ์ (Consideration for Purpose of Correction)” เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายและเป็นการคุ้มครองสังคม ดังนั้น การทบทวนคำพิพากษา (Review) จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยจะเป็นการตรวจสอบภายในองค์กรหรือเป็นการถูกตรวจสอบโดยคู่กรณี

³ ชนิญญา (รัชรี) ชัยสุวรรณ,การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ,(วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

⁴ ธีระยุทธ รอดเจริญ,มาตรการตรวจสอบดุลพินิจในการสั่งคดีอาญาของพนักงานอัยการ,(สารนิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551).

ไม่ว่าจะเป็นการใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาตามแต่กรณี ไม่ว่าการตรวจสอบความผิดพลาดในข้อกฎหมาย (Error in Law) หรือ การตรวจสอบการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล (Error Relate to Procedural Law)⁵

2.5 หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ

การฟ้องคดีอาญาที่อาศัยคำฟ้องเป็นกรอบในการพิจารณาพิพากษาและเป็นขอบเขตในการต่อสู้คดีของจำเลย เป็นหลักการสำคัญที่คุ้มครองสิทธิของจำเลยไปในเวลาเดียวกัน ดังนี้ การบรรยายถึงกระทำการที่ปรากฏในคำฟ้องจะเป็นขอบเขตวัตถุแห่งคดีที่ศาลต้องนำมาพิจารณา การกระทำได้ที่ยอยู่นอกขอบเขตของวัตถุแห่งคดีจะต้องไม่ถูกนำมาพิจารณา การกระทำได้ที่อยู่ในขอบเขตวัตถุแห่งคดีจะไม่ถูกนำมาพิจารณาดำเนินคดีซ้ำตามหลัก *ne bis in idem*⁶

แต่อย่างไรก็ตาม การที่ข้อเท็จจริงที่กล่าวมาในคำฟ้องแตกต่างจากข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้หากทำให้คดีต้องยุติเพราะปัญหาทางเทคนิคอันเป็นความเคร่งครัดจนเกินไป จึงมีการผ่อนคลายหลักการดังกล่าวเนื่องจากบางกรณีข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างในคำฟ้องและข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้ถูกต้องตรงกันทุกประการอาจเป็นเรื่องที่ยากต่อการพิสูจน์ ประกอบหลักการพื้นฐานในคดีอาญา คือ การตรวจสอบ ดังนี้ หากข้อเท็จจริงใดที่แตกต่างจากคำฟ้องซึ่งไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ กฎหมายพิจารณาความอาญาให้อำนาจศาลที่จะลงโทษตามข้อเท็จจริงที่ในทางพิจารณาได้

2.6 เจื่อนไขให้อำนาจในการดำเนินคดี

เจื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีหรือเจื่อนไขระงับคดี คือ เป็นข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดอำนาจดำเนินคดีไม่ว่าของปัจเจกชนหรือของรัฐ ที่ต้องมีอยู่นับแต่เวลายื่นฟ้องคดีจนถึงที่สุด ซึ่งหากไม่ปรากฏเจื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี/ปรากฏเจื่อนไขระงับคดีขึ้น ย่อมส่งผลให้ต้องยุติการพิจารณาเนื้อหาของคดี เช่น คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดความผิด การถอนฟ้อง การถอนคำร้องทุกข์ การยอมความ เป็นต้น โดยเฉพาะเจื่อนไขให้ดำเนินคดีบางประการที่ขึ้นอยู่กับปัจเจกชนเท่านั้นโดยไม่มีหลักเกณฑ์ในการจำกัดอำนาจ ย่อมส่งผลต่อการพิจารณาเนื้อหาคดีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศ

3.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

3.1.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

⁵ ประเสริฐ โทล่าวประดิษฐ์, ปัญหาการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง : ศึกษากรณีการทบทวนคำพิพากษา, (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรผู้พิพากษาศาลชั้นต้น สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2546).

⁶ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยในประเทศไทย : ปัญหาและข้อเสนอแนะบางประการ, ตลพาท, เล่ม 4 ปีที่ 43, (ตุลาคม-ธันวาคม 2539).

สาธารณรัฐฝรั่งเศสถือหลักการดำเนินคดีโดยรัฐ โดยกระบวนการยุติธรรมต้องเริ่มต้นจากรัฐเท่านั้น ส่วนปัจเจกชนมีอำนาจเพียงร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบข้อเท็จจริงบางประการเท่านั้น ไซ้เป็นสาระสำคัญในอำนาจเริ่มต้นคดี ทั้งนี้ ยังมีกลไกในการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจโดยปัจเจกชนที่ได้รับความเสียหายโดยตรง คือ โดยให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาได้ ดังนั้น การจะพิจารณาค่าสินไหมทดแทนต้องได้ความเป็นยุติว่าผู้กระทำได้กระทำความผิดอาญาจริงอันเป็นมูลเหตุที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน อันอาจถือว่าเป็นการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายฟ้องคดีทางอ้อมเช่นกัน⁷

3.1.2 การแบ่งประเภทความผิดอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

หลักการดำเนินคดีโดยรัฐที่พนักงานอัยการมีสิทธิในการฟ้องร้องคดีเท่านั้น การแบ่งประเภทความผิด ไม่ว่าจะความผิดอาญา (Les Crime) ความผิดมัจยโทษ (Delit) หรือความผิดลหุโทษ (Contravention)⁸ มีผลถึงเรื่องเขตอำนาจในการพิจารณาคดีของศาลเท่านั้น มิใช่ส่งผลในเรื่องอำนาจในการเริ่มต้นคดี

3.1.3 บทบาทของผู้เสียหายในการระบคดีของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

พนักงานอัยการซึ่งผูกขาดอำนาจในการฟ้องคดีแต่เพียงผู้เดียว จากแนวความคิดที่ว่าการกระทำความผิดอาญาย่อมเป็นการทำที่กระทบความสงบเรียบร้อยของสังคมและรัฐย่อมคุ้มครองประโยชน์สาธารณะได้ดีกว่าปัจเจกบุคคลซึ่งมุ่งจะรักษาผลประโยชน์ของตนเองเท่านั้น ดังนี้ สิทธิของปัจเจกชนในการกำหนดความเป็นไปของคดีจึงไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย ส่งผลให้สิทธิในการถอนคำร้องทุกข์และทำให้คดีอาญาระงับจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ตามเหตุผลที่กล่าวไปข้างต้น⁹

3.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

3.2.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีถือหลักการดำเนินคดีโดยรัฐ แต่สิทธิในการเริ่มต้นคดีโดยปัจเจกชนไม่ได้ถูกระงับไปแต่ถูกจำกัดไว้อย่างเคร่งครัดเฉพาะคดีบางประเภทที่ความเสียหายเกิดขึ้นกับปัจเจกชนโดยตรงมากกว่าที่จะกระทบกระเทือนความสงบเรียบร้อยอย่างมีนัยยะสำคัญ ได้แก่ ความผิดฐานบุกรุก ความผิดฐานดูหมิ่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานเปิดจดหมายผู้อื่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ความผิดฐานขู่เข็ญ

⁷ อุดม รัฐอมฤต, การฟ้องคดีอาญา, หนังสือรวมบทความทางวิชาการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535).

⁸ น้ำแท้ มีบุญสร้าง, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2566)

⁹ อุทัย อาทิวา, การใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการกับการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลในสาธารณรัฐฝรั่งเศส, รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินต์, 2554)

ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ทั้งนี้ ไม่ตัดอำนาจของพนักงานอัยการหากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการกระทบต่อประโยชน์สาธารณะสามารถดำเนินการฟ้องคดีได้ด้วยเช่นกัน¹⁰

3.2.2 การแบ่งประเภทความผิดอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี¹¹

3.2.2.1 ความผิดที่ต้องร้องทุกข์ (Antragsdelikte) คือ ความผิดที่อัยการจะเริ่มดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงได้เองโดยไม่จำเป็นต้องรอผู้เสียหายร้องทุกข์เสียก่อน แต่การร้องทุกข์ของผู้เสียหายจะเป็นเงื่อนไขในการให้อำนาจพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาล

3.2.2.2 ความผิดที่ต้องให้อำนาจ (Emachtigungsdelikt) คือ ความผิดที่อัยการจะเริ่มดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงไม่ได้จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลหรือหน่วยงานจะเป็นคู่ความในคดีอาญาย่อมมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความมั่นคงของรัฐ เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท

3.2.2.3 ความผิดที่ผู้เสียหายเข้ามามีบทบาทในการฟ้องคดีเอง (Privatklagedelikte) คือ ความผิดที่กฎหมายให้อำนาจผู้เสียหายในการเริ่มคดีในคดีที่มีลักษณะกระทบต่อประโยชน์ของปัจเจกชนเท่านั้น ซึ่งหากพนักงานอัยการเห็นว่าไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะก็มีดุลยพินิจไม่ฟ้องคดีได้ และผู้เสียหายไม่มีสิทธิบังคับให้พนักงานอัยการรวบรวมพยานหลักฐานหรือดำเนินการในชั้นศาลให้ ทั้งนี้ หากอัยการเห็นว่าควรฟ้องเป็นการจำเป็นในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ สามารถฟ้องคดีหรือตั้งการดำเนินคดีอาญากลับมาเป็นของพนักงานอัยการได้

3.2.3 บทบาทของผู้เสียหายในการระงับคดีของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

พนักงานอัยการซึ่งผูกขาดอำนาจในการฟ้องคดีแต่เพียงผู้เดียว แต่มีการผ่อนคลายความเคร่งครัดในคดีบางประเภท ซึ่งบทบาทของผู้เสียหายในคดีที่ต้องมีคำร้องทุกข์ หากผู้เสียหายร้องทุกข์แล้ว ย่อมเป็นการแสดงเจตนาขอคดีให้รัฐดำเนินการ คดีย่อมตกอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานอัยการ ปัจเจกชนย่อมไม่มีอำนาจในการยุติการดำเนินคดีได้อีก ทั้งนี้ หากกรณีพนักงานอัยการเห็นว่าการฟ้องคดีเป็นการจำเป็นต้องคุ้มครองประโยชน์สาธารณะย่อมไม่ผูกมัดกับคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย

4. วิเคราะห์ปัญหาการถอนคำร้องทุกข์โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

4.1 ปัญหาหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับการถอนคำร้องทุกข์

ประเทศไทยถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐตั้งสะท้อนให้เห็นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.) มาตรา 32 ที่ไม่อาจทำให้คดีของอัยการเสียหายได้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์อันเป็นเงื่อนไข

¹⁰ คณิต ฌ นคร, อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง, รวมบทความด้านวิชาการของคณิต ฌ นคร, จัดพิมพ์โดยสถาบันกฎหมายอาญา, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2540)

¹¹ คมวัชร เอียงอ่อง ,ชนภัทร วินยวิวัฒน์ และเศรษฐบุตร อธิธิธรรมวินิจ ,การลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล : ศึกษากรณีการกำหนดความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญา, (สำนักกิจการศาลยุติธรรม, 2553)

ระบอบคดีของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ฟ้องคดีมีเพียงอัยการเท่านั้น โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้โดยตรง การที่ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ก็ไม่ทำให้คดีอาญายุติลง ส่วนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แม้มีการกำหนดความผิดอาญาบางประเภทที่มีลักษณะต้องมีเงื่อนไขในส่วนผู้เสียหายซึ่งต้องร้องทุกข์หรือต้องให้อำนาจในการดำเนินคดี และกำหนดให้ผู้เสียหายสามารถถอนคำร้องทุกข์ได้จนกว่าคดีถึงที่สุดก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ผูกมัดกับพนักงานอัยการเพราะถือว่าผู้เสียหายได้แสดงเจตนาขอคดีให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบแล้ว แต่อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการคดีเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมไม่ต้องรับภาระหนักจนทำลายกลไกการดำเนินคดีต้องวางหลักเกณฑ์ให้มีความเหมาะสมเข้ากับบริบทของสังคมนั้น ๆ เมื่อประเทศไทยได้แบ่งประเภทความผิดทางอาญาเป็น 2 ประเภท คือ ความผิดอาญาอันยอมความได้กับคดีอาญาต่อแผ่นดิน การที่จะพิจารณาเพียงว่าการที่กฎหมายกำหนดการกระทำใดเป็นความผิดทางอาญาและกำหนดโทษทางอาญาไว้อยู่เป็นการกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมทุกกรณี ย่อมเป็นการมองกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในภาพกว้างจนเกินไป เพราะความผิดอันยอมความได้จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเสียหายเกิดขึ้นกับเอกชนเป็นหลัก เอกชนจึงสมควรมีอำนาจกำหนดทิศทางของคดีได้ การที่กำหนดให้สิทธิผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ความผิดอันยอมความได้เพียงเท่านั้น โดยไม่แบ่งแยกกระบวนการพิจารณาว่าคดีเริ่มต้นอย่างไร จึงเป็นการขัดต่อแนวความคิดประโยชน์สาธารณะ หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างองค์กร (Check & Balance) และขัดต่อเจตนารมณ์ในแบ่งประเภทความผิดที่ได้กำหนดแต่แรกเริ่มในบางมิติได้

4.2 ปัญหาเป้าหมายในคดีอาญากับการถอนคำร้องทุกข์

เป้าหมายในคดีอาญา ได้แก่ ความยุติธรรมตามเนื้อหา (Material Justice) ความยุติธรรมตามรูปแบบ (Procedural Justice) และความมั่นคงปลอดภัยทางกฎหมาย (Peace under the Law) โดยการที่อัยการเริ่มต้นคดีเป็นคดีอาญาแผ่นดิน แต่ศาลพิจารณาโดยใช้อำนาจพิพากษาว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ และกรณียังอยู่ในขั้นตอนที่พนักงานอัยการใช้สิทธิอุทธรณ์เพื่อให้ศาลสูงทบทวนการพิจารณาพิพากษาของศาลล่างตามหลักการถ่วงดุลการใช้อำนาจ โดยผู้เสียหายใช้สิทธิถอนคำร้องทุกข์ระหว่างเวลานั้น อันทำให้คดีต้องยุติลง สะท้อนให้เห็นว่าเป้าหมายประการแรกและประการที่สองขัดกัน โดยจำต้องจำกัดสิทธิของผู้เสียหายบางประการในกรณีที่คดีอยู่ในกลไกการตรวจสอบความชอบด้วยคำพิพากษาระหว่างองค์กรอัยการและองค์กรศาล โดยไม่ละเลยแนวความคิดพื้นฐานในเรื่องผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญา

4.3 ปัญหาหลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.) มาตรา 192 วรรคสองและวรรคสามกับการถอนคำร้องทุกข์

หลักการที่ว่าข้อเท็จจริงที่บรรยายฟ้อง หากไม่แตกต่างในข้อที่เป็นสาระสำคัญที่ได้จากทางพิจารณา ศาลสามารถพิพากษาลงโทษจำเลยได้เป็นหลักการที่ผ่อนคลายความเคร่งครัดข้อเท็จจริงที่บรรยายฟ้อง ซึ่งในการ

พิจารณาคดีที่ศาลต้องอาศัยคำฟ้องเป็นกรอบการพิจารณาพิพากษาโดยศาลต้องถือข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องของโจทก์เท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดหลักเกณฑ์ในลักษณะดังกล่าวเพื่อป้องกันการต้องยกฟ้องเพราะเหตุผลทางเทคนิคทำให้กฎหมายอาญาไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ในการยับยั้ง ช่มชู้ได้ ดังนี้ ในบางกรณีที่เกิดอยู่ระหว่างกลไกการตรวจสอบความชอบด้วยคำพิพากษาของศาลว่าเป็นคดีความผิดอันยอมความได้หรือความผิดอาญาต่อแผ่นดิน เมื่อข้อเท็จจริงยังไม่อาจยุติได้ การให้สิทธิปัจเจกชนในการแสดงเจตจำนงยุติคดียอมส่งผลให้คำพิพากษาของศาลล่างต้องระงับไปในตัว ไม่อาจบังคับให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้เปรียบเสมือนศาลได้ยกฟ้องด้วยปัญหาทางเทคนิคเช่นเดียวกัน

4.4 ปัญหาหลักการตรวจสอบถ่วงดุลกับการถอนคำร้องทุกข์

เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แบ่งได้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการสอบสวน ขั้นตอนการฟ้องร้อง และขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีองค์กรที่ใช้อำนาจในการดำเนินคดีที่แตกต่างกัน ในการรับผิดชอบการดำเนินคดีแต่ละขั้นตอน ทั้งยังใช้อำนาจในลักษณะถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เนื่องจากการตรวจสอบถ่วงดุลเฉพาะภายในองค์กรอาจทำให้การดำเนินคดีไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อาจถูกแทรกแซงตามสายบังคับบัญชาได้ ดังนี้ กลไกในการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจระหว่างองค์กรจึงเป็นเรื่องสำคัญ เช่น การสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม การแย้งคำสั่งไม่ฟ้อง การอุทธรณ์ฎีกา เป็นต้น โดยการที่ปัจเจกชนใช้สิทธิทำให้คดีต้องยุติลงในความผิดอาญาที่ยังไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดินหรือความผิดอาญาอันยอมความได้ย่อมเป็นการขัดขวางกระบวนการในการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กรอัยการกับองค์กรศาลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

5. มาตรการแก้ไขปัญหาการถอนคำร้องทุกข์กับอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.)

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบัน แม้กฎหมายกำหนดให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีเองได้ แต่การใช้สิทธิดังกล่าวกลับมีเงื่อนไขในคำใช้จ่าย ไม่ว่าคำทนายความ คำดำเนินกระบวนการพิจารณาในขั้นตอนต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนี้ การที่ผู้เสียหายซึ่งประสบปัญหาฐานะทางการเงินจะใช้สิทธิดำเนินคดี จึงต้องกระทำผ่านอัยการในฐานะทนายของแผ่นดิน โดยอัยการมีดุลยพินิจในการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมายและดำเนินการฟ้องคดีต่อไป ซึ่งหากเริ่มต้นคดีอย่างคดีอันยอมความได้ การดำเนินคดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานเรื่องความเสียหายที่กระทบต่อประโยชน์ของปัจเจกชนเป็นหลัก รัฐได้รับผลกระทบเพียงโดยอ้อมเท่านั้น สมควรให้ปัจเจกชนมีบทบาทในการดำเนินคดี ไม่ดำเนินคดี หรือยุติคดีได้ อัยการผู้ฟ้องคดีจึงต้องดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของผู้เสียหาย แต่ในทางกลับกันหากเริ่มต้นคดีอย่างคดีอาญาต่อแผ่นดิน แต่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ กลไกการตรวจสอบระหว่างองค์กรต้องทำการตรวจสอบความชอบด้วยคำพิพากษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนี้ เมื่อคดีอยู่ระหว่างการตรวจสอบ จึงจำต้องจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการยุติคดีโดยการถอนคำร้องทุกข์ระหว่างที่

ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งสามารถแบ่งแนวทางการแก้ไขปัญหออกเป็น 4 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการใช้บทบัญญัติที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

การใช้บทบัญญัติในปัจจุบันตาม ป.วิ.อ มาตรา 126 ที่กำหนดให้ผู้เสียหายจะถอนคำร้องทุกข์เมื่อใดก็ได้ ส่งผลให้คดีที่อยู่ระหว่างการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในคดีที่อัยการเริ่มต้นคดีอย่างคดีอันยอมความได้ แต่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาเป็นความผิดต่อแผ่นดิน ซึ่งหากให้ผู้เสียหายใช้สิทธิยุติคดีโดยการถอนคำร้องทุกข์ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดปัญหาตามที่กล่าวไปข้างต้น

2. แนวทางการใช้บทบัญญัติลักษณะห้ามเด็ดขาด

การใช้บทบัญญัติในลักษณะห้ามเด็ดขาด โดยแก้ไขเพิ่มเติมการจำกัดสิทธิถอนคำร้องทุกข์ใน ป.วิ.อ. มาตรา 126 ว่าหากคดีที่ฟ้องต่อศาลแล้ว ห้ามใช้สิทธิถอนคำร้องทุกข์โดยเด็ดขาด ซึ่งการใช้วิธีดังกล่าว อาจสามารถป้องกันการใช้สิทธิของผู้เสียหายที่เป็นการขัดขวางกลไกการตรวจสอบความชอบด้วยคำพิพากษาได้ แต่กลับไม่สอดคล้องแนวความผิดพื้นฐานในคดีความผิดอันยอมความได้ที่กฎหมายให้บทบาผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงกำหนดความเป็นไปของคดีได้ และมุ่งให้คู่กรณีเจรจาตกลงกันมากกว่าการบังคับโทษอาญา

3. แนวทางการใช้บทบัญญัติในลักษณะแบ่งประเภทความผิด

การใช้บทบัญญัติในลักษณะแบ่งประเภทความผิด โดยแก้ไขเพิ่มเติมในเฉพาะคดีที่อัยการฟ้องแทนผู้เสียหาย หากอัยการฟ้องคดีความผิดอันยอมความได้ ให้สิทธิคัดค้านและศาลมีดุลยพินิจไม่ยกคำร้องขอถอนคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายได้ ในทางกลับกันหากอัยการฟ้องคดีความผิดต่อแผ่นดิน แต่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ ให้สิทธิคัดค้านและบังคับศาลเมื่ออัยการคัดค้านศาลต้องยกคำร้องขอถอนคำร้องทุกข์ภายใต้หลักเจตนามอบคดีให้รัฐดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามการที่อัยการเห็นว่าเป็นความผิดอาญาแผ่นดินในขณะที่เริ่มต้นคดีไม่ใช่ทุกกรณีในชั้นที่สุดศาลจะพิพากษาเห็นฟ้องด้วยเสมอไป หากในชั้นที่สุดศาลพิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยที่จะระงับข้อพิพาทแทนการบังคับโทษทางอาญา และการที่อัยการใช้สิทธิคัดค้านในระหว่างกลไกการตรวจสอบระหว่างองค์กรกำลังทำงาน ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเช่นเดียวกัน

4. แนวทางการใช้บทบัญญัติในลักษณะคุ้มครองประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ของปัจเจกชน

ใช้บทบัญญัติในลักษณะคุ้มครองประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ของปัจเจกชน โดยแก้ไขเพิ่มเติมในกรณีอัยการฟ้องคดีอาญาต่อแผ่นดิน แต่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ โดยจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการยุติคดีโดยถอนคำร้องทุกข์ในช่วงระยะเวลาที่อัยการใช้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกาให้ศาลสูงทบทวนคำพิพากษาของศาลล่าง และกำหนดมาตรการพิเศษในกรณีในชั้นที่สุดศาลไม่เห็นฟ้องด้วยกับอัยการและพิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งคำพิพากษามีผลบังคับทันที ทำให้ผู้เสียหายไม่อาจระงับคดี

ได้อีกต่อไป โดยกำหนดเงื่อนไขให้ผู้เสียหายแสดงเจตจำนงยุติคดีได้ภายหลังคดีถึงที่สุดภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด

6. ข้อเสนอแนะ

สำหรับผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในแนวทางที่ 4 เพราะเป็นการบริหารประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ของปัจเจกชนได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นการมุ่งประโยชน์ในทางด้านใดด้านหนึ่ง จนเป็นการลดทอนคุณค่าทางด้านใดด้านหนึ่ง เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ว่าด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ในขณะที่ตัวผู้กระทำความผิดต้องไม่กระทำการใดที่กระทบต่อสิทธิเสรีของปัจเจกชนเกินสมควร โดยคำนึงถึงความยุติธรรมเป็นสำคัญ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ใหม่ได้ ดังต่อไปนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 126 ผู้ร้องทุกข์จะแก้คำร้องทุกข์ระยะใด หรือจะถอนคำร้องทุกข์เสียเมื่อใดก็ได้

แก้ไขเป็น

มาตรา 126 ผู้ร้องทุกข์จะแก้คำร้องทุกข์ระยะใด หรือจะถอนคำร้องทุกข์เสียเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่กรณีอัยการฟ้องคดีความผิดต่อแผ่นดิน และศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ หากอัยการอุทธรณ์หรือฎีกา ผู้เสียหายจะถอนคำร้องทุกข์ได้ต่อเมื่อคดีถึงที่สุด ทั้งนี้ ต้องทำภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ศาลอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟัง

เหตุผลประกอบ

สามารถอธิบายเหตุผลของการแก้ไขเพิ่มเติมในทางบทบัญญัติออกเป็น 4 ประการ ได้แก่

1. ผู้ร้องทุกข์จะแก้คำร้องทุกข์ระยะใด หรือจะถอนคำร้องทุกข์เสียเมื่อใดก็ได้

ในคดีความผิดอันยอมความได้เป็นเรื่องระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายจำเลย การที่อัยการเข้ามาทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนผู้เสียหาย สมควรต้องอยู่ภายใต้เจตจำนงในการกำหนดความเป็นไปของคดีโดยผู้เสียหาย การยุติคดีที่ไม่จำต้องบังคับโทษอาจเป็นประโยชน์ต่อสังคมยิ่งกว่า โดยเฉพาะคดีความผิดอันยอมความได้ที่ตัวบทบัญญัติแห่งกฎหมายเองที่มุ่งให้เกิดการตกลงเจรจากันระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิด การยุติคดีจึงสมควรกระทำได้ในทุกช่วงระยะเวลา

2. ไม่กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการคัดค้านการถอนคำร้องทุกข์

การให้พนักงานอัยการซึ่งทำหน้าที่แทนรัฐซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางกฎหมายเข้ามามีส่วนร่วมการเจรจาของผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดเปรียบเสมือนดาบสองคม ไม่ว่าจะเป็นตัวกลางในการทำหน้าที่ในการช่วยไกล่เกลี่ย หรืออาจเป็นช่องว่างในการใช้อำนาจเกินขอบเขตได้ ซึ่งการที่ผู้กระทำผิดจะทำให้คดีที่ตนถูกฟ้องระงับได้ต้องผ่านเงื่อนไขของผู้เสียหาย และเงื่อนไขของพนักงานอัยการ อันเป็นการเพิ่มภาระเกินสมควรให้ผู้กระทำผิด

3. เว้นแต่กรณีการฟ้องคดีความผิดต่อแผ่นดิน และศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ หากอัยการอุทธรณ์หรือฎีกา ผู้เสียหายจะถอนคำร้องทุกข์ได้ต่อเมื่อคดีถึงที่สุด

การที่อัยการฟ้องคดีความผิดต่อแผ่นดิน และศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้เป็นกรณีที่ศาลพิพากษาไม่เต็มตามฟ้องของพนักงานอัยการย่อมเป็นเหตุที่ต้องมีการตรวจสอบความชอบด้วยคำพิพากษาของศาลล่าง เพื่อให้ศาลสูงกว่าทำการทบทวนคำพิพากษา หากกำหนดให้ผู้เสียหายมีอำนาจยุติคดีทั้งที่ข้อเท็จจริงยังไม่ยุติว่าเป็นการกระทำความผิดต่อแผ่นดินหรือความผิดอันยอมความได้ ย่อมเป็นการขัดต่อหลักการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจระหว่างองค์กร

4. ทั้งนี้ ต้องทำภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟัง

การที่คดีในชั้นที่สุดศาลพิพากษาเป็นความผิดอันยอมความได้ ทำให้ช่วงระยะเวลาผู้เสียหายถูกจำกัดสิทธิในการระงับคดียอมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามที่กล่าวไปในข้อ 3 จึงต้องกำหนดมาตรการแก้ไขเยียวยาให้ผู้เสียหายและจำเลยมีอำนาจมาดกลองระงับคดีภายหลังศาลในชั้นที่สุดมีคำพิพากษาแล้ว โดยคำนึงถึงเป้าหมายในคดีอาญาประการที่สาม เรื่องความมั่นคงปลอดภัยทางกฎหมาย (Peace under the Law) ที่ว่าคดีอาญาจะต้องสิ้นสุดลงในวันใดวันหนึ่งอันส่งผลให้เกิดสภาพเด็ดขาดของคำพิพากษาและเป็นเครื่องมือในการแสดงออกให้สมาชิกในสังคมได้เห็นถึงบทลงโทษเพื่อยับยั้งข่มขู่ไม่ให้มีผู้ใดในสังคมกล้ากระทำความผิด จึงจำเป็นต้องกำหนดให้คู่กรณีได้โอกาสเจรจาตกลงเพื่อนำพาไปสู่การถอนคำร้องทุกข์ในภายหลังคดีถึงที่สุดในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

บรรณานุกรม

- คณิต ฌ นคร, อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ็อง, รวมบทความด้านวิชาการ
ของคณิต ฌ นคร, จัดพิมพ์โดยสถาบันกฎหมายอาญา (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
พิมพ์อักษร, 2540)
- คมวัชร เอียงอ่อง, ชนภัทร วินยวัฒน์ และเศรษฐบุตร อิทธิธรรมวินิจ, การลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล : ศึกษากรณี
การกำหนดความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญา, (สำนักกิจการศาลยุติธรรม, 2553)
- ชนัญญา (รัชรี) ชัยสุวรรณ, การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526)
- ธีระยุทธ์ รอดเจริญ, มาตรการตรวจสอบดุลพินิจในการสั่งคดีอาญาของพนักงานอัยการ, (สารนิพนธ์ นิติศาสตร
มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2551).
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2566)
- นิติศาสตร์ไพศาล, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, (คำสอนชั้นปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2502)
- วิภาส สรรักษ์, ปัญหาการถอนคำร้องทุกข์ในกำหนดระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์และการยื่นฎีกา, (กรุงเทพฯ :
สถาบันนิติวัชร์, 2565)
- อุดม รัฐอมฤต, การฟ้องคดีอาญา, หนังสือรวมบทความทางวิชาการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์
ไพโรจน์ ชัยนาม, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535)
- อุทัย อาทิวะช, การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการกับการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาลในประเทศฝรั่งเศส,
รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินติ้ง, 2554)